

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Radovana Suchánka (soudce zpravodaje) a soudců Jiřího Zemánka a Vojtěcha Šimíčka o ústavní stížnosti stěžovatele **A. H.**, zastoupeného Mgr. Stanislavem Hykyšem, advokátem, sídlem Zelená 267, Pardubice, proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 27. října 2020 č. j. 13 To 310/2020-185, za účasti **Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích**, jako účastníka řízení, takto:

I. Usnesením Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 27. října 2020 č. j. 13 To 310/2020-185 bylo porušeno základní právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 27. října 2020 č. j. 13 To 310/2020-185 se ruší.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností dle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí, a to pro porušení čl. 1 odst. 1 Ústavy, čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), jakož i čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

2. Ústavní soud si za účelem posouzení důvodnosti ústavní stížnosti vyžádal spis sp. zn. 12 T 80/2016 vedený u Okresního soudu v Pardubicích (dále jen „okresní soud“). Ze spisu Ústavní soud zjistil dále uvedené skutečnosti. Stěžovatel byl rozsudkem okresního soudu ze dne 3. 2. 2017 č. j. 12 T 80/2016-96 ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích (dále jen „krajský soud“) ze dne 25. 4. 2017 č. j. 13 To 132/2017-111 pravomocně uznán vinným ze spáchání přečinu zpronevěry podle § 206 odst. 1 a 3 trestního zákoníku. Stěžovateli byl za uvedené jednání uložen trest odnětí svobody v trvání dvou let s podmíněným odkladem na zkušební dobu v délce trvání tří let. Stěžovateli byla zároveň uložena povinnost zaplatit poškozené obchodní společnosti JMP – Stavební stroje, s. r. o. na náhradě škody částku 106 000 Kč, se zbytkem svého nároku byla poškozená odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Okresní soud usnesením ze dne 18. 9. 2020 č. j. 12 T 80/2016-175 ve veřejném zasedání rozhodl o tom, že stěžovatel vykoná trest odnětí svobody v délce trvání dvou let, neboť ve zkušební době podmíněného odsouzení se dopustil úmyslného majetkového trestného činu a tudíž se neosvědčil. Stěžovatel se veřejného zasedání účastnil bez obhájce. Ze

zvukového záznamu vyplývá, že samosoudce stěžovatele poučil o možnosti podat stížnost proti usnesení, ponechat si lhůtu na rozmyšlenou nebo se vzdát práva podat stížnost. Stěžovatel uvedl, že si ponechává lhůtu na rozmyšlenou. V protokolu o veřejném zasedání ze dne 18. 9. 2020 je učiněn záznam o tom, že stěžovatel se navrátil do soudní síně v 11:20 hodin a výslovně uvedl, že si vše rozmyslel, nebude si ponechávat lhůtu na rozmyšlenou a práva stížnosti se vzdává. Stěžovatel byl následně, dle protokolu, poučen o tom, že vzdá-li se stížnosti, nemůže ji již podat a usnesení nabude právní moci. Stěžovatel k tomu dle protokolu uvedl, že poučení rozumí a zároveň souhlasil s vyhotovením zjednodušeného usnesení bez odůvodnění. Tato část veřejného zasedání, poté, co se stěžovatel vrátil do soudní síně a prohlásil, že se vzdává práva podat stížnost, není zvukově zaznamenána.

4. Stěžovateli bylo usnesení okresního soudu doručeno do vlastních rukou dne 5. 10. 2020, přičemž stěžovatel osobně na podatelně okresního soudu dne 6. 10. 2020 podal rukou psanou stížnost proti usnesení okresního soudu s odůvodněním, že byl ve chvíli, kdy se vzdal práva podat stížnost, ve stresu, a netušil, co přesně znamená vzdát se stížnosti. Domníval se, že jde o stížnost na soud nebo soudce, a nechtěl si podáním stížnosti pohoršit. Stěžovatel ve své stížnosti uvádí, že žádá o obnovení práva podat stížnost (č. l. 177 až 179 spisu okresního soudu).

5. Krajský soud napadeným usnesením ze dne 27. 10. 2020 č. j. 13 To 310/2020-185 stížnost stěžovatele zamítl jako podanou osobou, která se stížnosti výslovně vzdala podle § 148 odst. 1 písm. b) trestního řádu, neboť usoudil, že stěžovatel byl náležitě poučen o následcích vzdání se práva podat stížnost, což stvrdil svým podpisem.

II.

Argumentace stěžovatele

6. Stěžovatel namítá, že usnesením krajského soudu bylo zasaženo do jeho práva na přístup k soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, neboť nebyl řádně poučen o základních procesních právech a o důsledcích nevyužití těchto práv. Procesní předpisy kladou na účastníky řízení stále větší nároky, a proto je důkladné poučení soudem nezbytné. Poučení se pak musí odvíjet od konkrétních okolností věci a především od míry právního vědomí účastníka řízení, není-li zastoupen advokátem (nemá-li obhájce).

7. Stěžovatel se domníval, že stížnost znamená stížnost na konkrétního soudce, nikoliv stížnost jako „odvolání“. Stěžovatel se poté, co prohlásil, že si ponechává lhůtu na rozmyšlenou, navrátil do soudní síně a s mylným přesvědčením, že si nebude stěžovat na konkrétního soudce, se vzdal práva podat stížnost. Soudu muselo být z uvedených okolností zřejmé, že stěžovatel tápe o smyslu institutu stížnosti a jeho významu jako řádného opravného prostředku. Stěžovateli se tak dostalo toliko poučení formálního, nikoliv materiálního. Stěžovatel uvádí, že tyto okolnosti jsou zcela zřejmé ze zvukového záznamu z veřejného zasedání ze dne 18. 9. 2020.

8. Stěžovatel dále uvádí, že hodlá podstoupit očkování proti nákaze virem způsobujícím nemoc Covid-19, což by mu nástup do výkonu trestu odnětí svobody ztížilo. Považuje se za ohroženého na zdraví a životě.

III.

Vyjádření účastníka řízení a okresního soudu

9. Ústavní soud zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkovi řízení, dále Krajskému státnímu zastupitelství v Hradci Králové – pobočce v Pardubicích, jemuž náleží postavení vedlejšího účastníka, a vyzval k vyjádření též okresní soud.

10. Krajský soud uvedl, že tvrzení stěžovatele, že nebyl dostatečně poučen o opravném prostředku, lze porovnat se zvukovým záznamem, z něhož vyplývá, že řádně poučen byl. Krajský soud považuje ústavní stížnost za nedůvodnou.

11. Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích se výslovně vzdalo postavení vedlejšího účastníka.

12. Okresní soud ve svém vyjádření uvedl, že ze zvukového záznamu pořízeného v průběhu veřejného zasedání dne 18. 9. 2020 vyplývá, že stěžovatel byl řádně poučen o opravném prostředku a v tomto směru nevyjádřil žádné pochybnosti, přičemž si ponechal lhůtu na rozmyšlenou. Následně se do soudní síně navrátil a prohlásil, že se práva podat stížnost vzdává, načež byl poučen, že vzdá-li se tohoto práva, nemůže stížnost již podat. Okresní soud podotýká, že stěžovatel nespadal pod případy nutné obhajoby, a tudíž se mohl legitimně vzdát svého práva na podání opravného prostředku, což se ve věci také stalo. Okresní soud považuje ústavní stížnost za nedůvodnou.

13. Ústavní soud nepovažoval za nutné zasílat stěžovateli uvedená vyjádření k replice, neboť shledal ústavní stížnost důvodnou.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

14. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který se účastnil řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*).

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

15. Jádrem argumentace, kterou stěžovatel vznáší, je tvrzení, že nebyl dostatečně, tj. v materiálním smyslu, poučen o následcích procesního úkonu, kterým se vzdal práva podat stížnost proti usnesení okresního soudu č. j. 12 T 80/2016-175, kterým bylo rozhodnuto o tom, že z důvodu nenaplnění podmínky řádného života ve zkušební době podmíněného odsouzení stěžovatel vykoná nepodmíněný trest odnětí svobody. To má být zřejmé ze zvukového záznamu z veřejného zasedání, neboť stěžovatel poté, co se po ukončení veřejného zasedání navrátil do soudní síně, pronesl, že „*na soudce si stěžovat nebude*“, a práva podat stížnost se vzdal. Své tvrzení stěžovatel důkazně není schopen podložit, neboť veřejné zasedání bylo sice zvukově zaznamenáno, nicméně poté, co samosoudce ukončil veřejné zasedání, bylo nahrávací zařízení vypnuto. Dle protokolu

z veřejného zasedání se stěžovatel takřka obratem vrátil do soudní síně a uvedl, že si vše rozmyslel, nebude si ponechávat lhůtu a práva podat stížnost proti usnesení, jímž došlo k nařízení výkonu původně podmíněného trestu, se výslovně vzdává. Následuje poučení stěžovatele, že vzdá-li se práva podat stížnost, nemůže ji již podat a usnesení nabyde právní moci. Stěžovatel uvedl, že poučení rozumí a práva podat stížnost se vzdává. Zároveň souhlasil s vyhotovením zjednodušeného usnesení, které nebude obsahovat odůvodnění. Tento text je opatřen podpisem stěžovatele. Tvrzení, které stěžovatel uvádí, tj. že na soudce si stěžovat nebude, není v protokolu z veřejného zasedání zaprotokolováno.

16. Uvedené tvrzení stěžovatele lze *prima facie* považovat za tzv. hájitelné tvrzení, neboť tak, jak stěžovatel uvádí, mohl jeho procesní úkon vzdání se práva podat stížnost, skutečně proběhnout. Ústavní soud se ve své dosavadní judikatuře opakovaně vyjádřil k pojmu tzv. hájitelného tvrzení, které charakterizoval jako takové tvrzení, které není zcela nedůvěryhodné a nepravděpodobné, je možné prostorově i časově, je dostatečně konkrétní a v čase neměnné. Splnění uvedených podmínek je vždy třeba posuzovat po zvážení všech konkrétních skutkových okolností věci [např. nálezy ze dne 10. 12. 2019 sp. zn. II. ÚS 1376/18, ze dne 17. 10. 2017 sp. zn. II. ÚS 1398/17 (N 191/87 SbNU 155) a ze dne 3. 3. 2020 sp. zn. III. ÚS 4284/18].

17. Ačkoliv je pojem tzv. hájitelného tvrzení zpravidla vztahován k posuzování zásahu do lidských práv podle čl. 2, 3 a 4 Úmluvy a z nich vyplývajících práva na účinné vyšetřování, lze tyto úvahy učinit východiskem i v posuzované věci. Určujícím kritériem je zde to, že stěžovatel se ve chvíli, kdy se vzdal práva podat stížnost, nacházel v situaci bezprostředně předcházející jeho nástupu do výkonu trestu odnětí svobody, kdy se vzdal bez řádného porozumění a poučení samosoudcem práva podat stížnost, kterému ze způsobu jeho vyjádření se k institutu stížnosti a následkům vzdání se stížnosti, muselo být zřejmé, že stěžovatel materiálně neporozuměl tomuto poučení. Stěžovatel v důsledku svého úkonu, jehož význam a právní následky si neuvědomoval, již neměl k dispozici žádný opravný prostředek, kterým by mohl brojit proti svému nástupu do výkonu trestu odnětí svobody.

18. Protokol o procesním úkonu stěžovatele ze dne 18. 9. 2020 v 11:20 hodin zcela zjevně doslovně nereprodukuje přesná slova stěžovatele, neboť si lze jen stěží představit, že by stěžovatel, práva naprosto neznalá osoba, hovořil zcela bezchybně a za použití přesné právní terminologie, jak je ostatně zjevné ze zvukového záznamu z celého veřejného zasedání, které proběhlo dne 18. 9. 2020.

19. Pochybnosti o tom, zda ze slov stěžovatele při procesním úkonu vzdání se práva podat stížnost skutečně vyplynulo to, že nerozumí podstatě a následkům svého úkonu, mohly být rozptýleny, kdyby i tento procesní úkon bezprostředně navazující na veřejné zasedání a obsahově se k němu vztahující, byl zvukově zaznamenán. Formálně vzato, bylo ve chvíli, kdy se stěžovatel do soudní síně vrátil, veřejné zasedání již ukončeno, a vzdání se stížnosti lze považovat za samostatný úkon, který byl učiněn mimo veřejné zasedání. Za takové situace nelze klást na soud požadavek, aby procesní úkony byly zvukově zaznamenávány. Nicméně za popsanych podmínek je pro soud, který v takovém případě nese důkazní břemeno, nemožné vyvrátit tvrzení stěžovatele, který uvádí, že neporozuměl podstatě institutu stížnosti a právním následkům vzdání se práva podat stížnost, a tudíž je nutno takové okolnosti vykládat ve prospěch stěžovatele, nikoliv v jeho neprospěch, jak to učinil krajský soud napadeným usnesením při zamítnutí stížnosti.

20. Akceptuje-li tedy Ústavní soud existenci tzv. hájitelného tvrzení stěžovatele, který uvádí, že se domníval, že stížnost fakticky znamená námitku či výhradu vůči konkrétnímu soudci (což podporuje i význam slova „stížnost“ v běžném jazyce) a nevěděl si právní následky svého úkonu, pročež tyto své domněnky verbalizoval, a samosoudce na tuto verbalizaci věcně nereagoval, došlo k porušení práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, resp. čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

21. Evropský soud pro lidská práva vychází zásadně z požadavku, že vzdání se procesního práva, je-li přípustné, musí být učiněno jednoznačným způsobem a vyžaduje určité minimální záruky odpovídající jeho významu [srov. např. jeho rozsudky ze dne 3. 11. 2011 ve věci *Litwin proti Německu* (stížnost č. 29090/06 bod 37), ze dne 24. 6. 2004 ve věci *Frommelt proti Lichtenštejnsku* (stížnost č. 49158/99, bod 33), ze dne 13. 2. 2001 ve věci *Schöps proti Německu* (stížnost č. 25116/94, bod 48), ze dne 25. 2. 1992 ve věci *Pfeifer a Plankl proti Rakousku* (stížnost č. 10802/84, bod 37), ze dne 22. 4. 1998 ve věci *Richard proti Francii* (stížnost č. 33441/96, bod 49), ze dne 22. 4. 1998 ve věci *Pailot proti Francii* (stížnost č. 32217/96, bod 52) či ze dne 7. 1. 2016 ve věci *Davidsons a Savins proti Lotyšsku* (stížnosti č. 17574/07 a 25235/07, bod 51)], přičemž jakékoliv takové vzdání se musí být učiněno svobodně, poučeně a vědomě (srov. např. rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 5. 2017 ve věci *Simeonovi proti Bulharsku*, stížnost č. 21980/04, bod 115), což si vyžaduje, aby bylo prokázáno, že obviněný mohl rozumně předpokládat důsledky takového postupu (srov. např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 3. 2007 ve věci *Talat Tunç proti Turecku*, stížnost č. 32432/96, bod 59), a nesmí být v rozporu s veřejným zájmem (srov. např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 2. 1990 ve věci *Hakansson a Sturesson proti Švédsku*, stížnost č. 11855/85, bod 66).

22. Nazírá-li tedy Ústavní soud posuzovanou věc východisky uvedenými v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, nelze než konstatovat, že stěžovatel se svého práva podat stížnost *prima facie* nevzdal poučeně, neboť byl soudem poučen toliko formálně, což nelze přijmout zejména za situace, kdy obviněný vykonává svou obhajobu pouze sám, tedy bez účasti obhájce, v důsledku čehož nebyl schopen porozumět reálným důsledkům, které s sebou procesní úkon přinášel. Samosoudce nereagoval na ústní vyjádření stěžovatele, z něhož bylo zřejmé, že neporozuměl podstatě a následkům stížnosti (když se zřejmě domníval, že stížností si stěžuje na soudce ve své věci), a přesto nepřistoupil k podrobnějšímu poučení, které by naplnilo podmínky vytyčené shora uvedenou judikaturou Evropského soudu pro lidská práva.

23. K výše uvedenému Ústavní soud dále podotýká, že stěžovatel stížnost proti usnesení okresního soudu podal ve lhůtě tří dnů poté, co mu bylo usnesení okresního soudu doručeno. Při posouzení, zda stěžovatel vůbec dodržel třídní lhůtu pro podání stížnosti, Ústavní soud vychází ze své judikatury, která je založena na tezi (která je praxí ne vždy dodržována), že vyhotovuje-li se usnesení písemně s obsahovými náležitostmi dle § 134 odst. 1 a 2 trestního řádu, lze účinky oznámení dle § 137 odst. 1 trestního řádu spojovat až s doručením jeho opisu osobám dle věty první uvedeného ustanovení, a to bez ohledu na předchozí vyhlášení téhož usnesení v přítomnosti uvedených osob [srov. nálezy ze dne 23. 9. 2010 sp. zn. III. ÚS 1542/09 (N 201/58 SbNU 787) a ze dne 5. 2. 2019 sp. zn. IV. ÚS 3780/18]. Stěžovateli bylo usnesení okresního soudu doručeno dne 5. 10. 2020. Stížnost stěžovatel podal dne 6. 10. 2020, tedy první den lhůty, přičemž v textu uvedl, že se domníval, že by si podáním stížnosti stěžoval na soudce, a žádá tedy o své právo na stížnost (č. I. 177). Téhož dne stěžovatel, opět osobně na podatelně okresního soudu, svou

stížnost doplnil a uvedl, že si stížností nechtěl nijak uškodit a opět zopakoval, že se domníval, že by si takto stěžoval na svého soudce (č. 1. 178). Dne 8. 10. 2020, tedy poslední den lhůty, stěžovatel opět osobně na podatelně okresního soudu doplnil svou stížnost ručně psaným podáním, v němž opět zopakoval svou předchozí argumentaci a uvedl, že tedy podává stížnost (č. 1. 179). Na základě uvedených skutečností lze uzavřít, že stěžovatel dodržel zákonem stanovenou lhůtu pro podání stížnosti proti řádně doručenému usnesení okresního soudu.

24. Krajský soud napadeným usnesením porušil právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť nezohlednil tzv. hájitelné tvrzení stěžovatele, a tudíž věcně neprojednal jeho stížnost, z níž vyplývalo, že stěžovatel při veřejném zasedání před okresním soudem nepochopil podstatu opravného prostředku – stížnosti, ani následky vzdání se práva podat stížnost. Krajský soud bude v dalším řízení povinen se meritorně zabývat stížností stěžovatele proti usnesení okresního soudu ze dne 18. 9. 2020 č. j. 12 T 80/2016-175.

25. Na základě výše uvedeného dospěl Ústavní soud k závěru, že napadeným usnesením došlo k porušení ústavně zaručeného práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, pročež ústavní stížnosti mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadené rozhodnutí zrušil.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 9. března 2021

Radovan Suchánek
předseda senátu

Odlišné stanovisko soudce Vojtěcha Šimíčka

S vyhovujícím nálezem v této věci nesouhlasím a uplatňuji vůči němu podle ustanovení § 22 zákona o Ústavním soudu odlišné stanovisko. Mám za to, že v daném případě nemělo být ústavní stížnosti vyhověno, nýbrž měla být buď odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost, případně zamítnuta jako nedůvodná. K tomuto odlišnému stanovisku mne vedou následující důvody.

1. Argumentace je do značné míry založena na tezi o tzv. hájitelném tvrzení (bod 16). Nález sice přiznává, že tento pojem je „*zpravidla vztahován k posuzování zásahu do lidských práv podle čl. 2, 3 a 4 Úmluvy a z nich vyplývajícího práva na účinné vyšetřování*“, nicméně přesto (a podle mého názoru zcela nepatřičně) jej nyní používá i na situaci zcela odlišnou, tzn. na vzdání se práva podat stížnost. Připomínám, že označené články Úmluvy se týkají práva na život, zákazu mučení nebo podrobování nelidskému či ponižujícímu zacházení a zákazu otroctví nebo výkonu nucené nebo povinné práce.

2. Nálezu vytýkám, že rozšíření aplikace tohoto pojmu i na situaci řešenou v této věci zcela popírá jeho původní význam tak, jak byl zamýšlen Evropským soudem pro lidská práva a jak je převzat i v judikatuře zdejšího soudu. Jeho smysl totiž - jednoduše vyjádřeno - spočíval v řešení tak výjimečných situací, kdy (typicky) oběti násilí prováděného státní mocí neměly reálnou šanci prokázat, že jim bylo ublíženo. Proto se např. akceptuje, že osoba, která tvrdí, že jí stát podrobil špatnému zacházení během omezení její osobní svobody, musí v tomto smyslu vznést alespoň tzv. hájitelné tvrzení. To lze ve zkratce charakterizovat jako takové tvrzení, které není zcela nedůvěryhodné a nepravděpodobné, je možné i časově, je dostatečně konkrétní a v čase neměnné (viz nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 860/15 ze dne 27. 10. 2015, bod 87; či nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1042/15, bod 31). Splnění uvedených podmínek, aby konkrétní tvrzení bylo možné považovat za hájitelné, je vždy třeba posuzovat po zvážení všech konkrétních skutkových okolností věci. Důsledkem uplatnění tzv. hájitelného tvrzení proto dochází k přenosu důkazního břemene na stát (viz také nález ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. II. ÚS 1398/17).

3. Skutkové okolnosti nyní posuzované věci jsou však zcela odlišné. Stěžovatel nebyl podroben policejnímu násilí, nebyl státní mocí zabit ani zraněn, netvrdil, že by jej státní moc podrobila nelidskému nebo ponižujícímu zacházení a nebyl ani uvržen do otroctví či nevolnictví. Proti stěžovateli bylo vedeno zcela běžné trestní řízení a jedinou spornou otázkou bylo, zda se účinně vzdal svého práva podat opravný prostředek. Podstata jeho „hájitelného tvrzení“ spočívala pouze v tom, že údajně neporozuměl podstatě a následkům procesního úkonu, kterým se vzdal opravného prostředku.

4. V tomto ohledu nynějšímu nálezem také vytýkám, že mechanicky přebírá tvrzení stěžovatele jako prokázaný fakt, že „*se vzdal bez řádného porozumění a poučení samosoudcem práva podat stížnost, kterému ze způsobu jeho vyjádření se k institutu stížnosti a následkům vzdání se stížnosti, muselo být zřejmé, že stěžovatel materiálně neporozuměl tomuto poučení. Stěžovatel v důsledku svého úkonu, jehož význam a právní následky si neuvědomoval, již neměl k dispozici žádný opravný prostředek...*“. Na jiném místě je dokonce dovozováno (ovšem bez jakéhokoliv faktického podkladu), že samosoudce nereagoval na ústní vyjádření stěžovatele, „*z něhož bylo zřejmé, že neporozuměl podstatě a následkům stížnosti (když se zřejmě domníval, že stížností si stěžuje na soudce ve své věci), a přesto nepřistoupil k podrobnějšímu poučení.*“ To přitom za situace, kdy se stěžovatel podepsal pod podrobné poučení písemné.

5. Z obsahu protokolu o veřejném zasedání ze dne 18. 9. 2020 (č. l. 173-174) se k tomu totiž podává, že okresní soud vyhlásil usnesení, kterým bylo stěžovateli uloženo

vykonat trest odnětí svobody v trvání dvou let. Účastníci řízení byli poučeni o opravném prostředku, načež se státní zástupkyně vzdala práva stížnosti a stěžovatel uvedl, že si ponechává lhůtu na rozmyšlenou. V 11.20 hod. bylo skončeno veřejné zasedání. Dále je v protokolu uvedeno, že „v 11.20 hod. se do jednací síně vrátil odsouzený a výslovně prohlašuje, že si všechno rozmyslel, nebude si ponechávat lhůtu na rozmyšlenou a práva stížnosti proti usnesení, jímž došlo k nařízení původně podmíněného trestu se výslovně vzdává. Odsouzený byl samosoudcem poučen o tom, že pokud se vzdá práva stížnosti, nemůže si stížnost již podat a usnesení nabude právní moci. Odsouzený k tomu uvádí, že tomuto poučení rozuměl a trvá na tom, že se vzdává práva stížnosti. Zároveň souhlasí s tím, aby bylo vyhotoveno zjednodušené usnesení, které nebude obsahovat odůvodnění.“ Za tímto textem následuje vlastnoruční podpis stěžovatele a vyjádření státní zástupkyně, která „po tomto vyjádření odsouzeného uvádí, že rovněž nepožaduje vyhotovení usnesení a postačí zjednodušené usnesení bez odůvodnění.“ Také toto vyjádření státní zástupkyně podepsala. V tomto kontextu je podstatná je rovněž okolnost, že stěžovatel následně (ani v ústavní stížnosti) nezpochybnil, že předmětné poučení skutečně podepsal.

6. Mám proto za to, že stěžovatel byl soudem řádně poučen o možnosti vzdát se práva stížnosti, tomuto poučení rozuměl a plně je akceptoval, což potvrdil svým podpisem. Teprve následně uvedl, že byl „ve stresu“ a domníval se, že „je to stížnost na soud či soudce“. Přitom však není vůbec zřejmé, o jakou stížnost na soud nebo soudce by se mohlo (alespoň teoreticky) v této fázi řízení jednat. Nemluvě ani o tom, že věrohodnost tvrzení stěžovatele ohledně své údajné „nezkušenosti s těmito záležitostmi“ poněkud pokulhává, neboť obdobně se stěžovatel výslovně vzdal práva odvolání do protokolu dne 3. 2. 2017 u stejného okresního soudu (a dokonce i stejného samosoudce) po vyhlášení odsuzujícího rozsudku (č. 1. 95). Je tak zřejmé, že stěžovatel nebyl v oblasti trestního řízení tak nezkušený, jak nyní tvrdí, a nebylo to ani poprvé, co se výslovně vzdal práva podat opravný prostředek.

7. Nynější nálezný na jedné straně uvádí (bod 19), že za situace, kdy se stěžovatel do soudní síně vrátil, veřejné zasedání již bylo ukončeno, a vzdání se stížnosti lze považovat za samostatný úkon, který byl učiněn mimo veřejné zasedání. „Za takové situace nelze klást na soud požadavek, aby procesní úkony byly zvukově zaznamenávány.“ Současně však dospívá k závěru, že „pochybnosti o tom, zda ze slov stěžovatele při procesním úkonu vzdání se práva podat stížnost skutečně vyplynulo to, že nerozumí podstatě a následkům svého úkonu, mohly být rozptýleny, kdyby i tento procesní úkon bezprostředně navazující na veřejné zasedání a obsahově se k němu vztahující, byl zvukově zaznamenán.“ Ústavní soud tedy na straně jedné uvedl, že okresní soud nepochybil, když úkon učiněný mimo veřejné zasedání nenahrával, nicméně současně dovodil, že bez této nahrávky není možno vyvrátit pozdější tvrzení stěžovatele o tom, že poučení neporozuměl. Podpis stěžovatele, umístěný pod tímto písemným poučením, proto Ústavní soud zjevně považuje za zcela bezvýznamný.

8. Konečně poukazuji na okolnost, že okresní soud postupoval podle ustanovení § 136 odst. 3 trestního řádu, což znamená, že vycházel z toho, že se osoby oprávněné podat stížnost vzdaly práva stížnosti a prohlásily, že netrvají na písemném odůvodnění. Jak se podává ze shora uvedeného, právě s vědomím postupu stěžovatele, který výslovně souhlasil s tím, že souhlasí s vyhotovením zjednodušeného odůvodnění usnesení, tento souhlas následně vyslovila rovněž přítomná státní zástupkyně. Ani ona proto zjevně neměla žádné pochybnosti o projevené skutečné vůli stěžovatele. Proto okresní soud vyhotovil zjednodušené usnesení, které neobsahuje odůvodnění. V důsledku nynějšího nálezu se však toto usnesení stává nepřezkoumatelným a pro jeho vydání v této podobě zřejmě ani nebyly splněny zákonné podmínky, což považuji rovněž za nelogické.

9. Pokud proto shrnu závěry tohoto nálezu, okresní soud (a ani jiný orgán veřejné moci) neporušil žádnou svoji zákonnou povinnost, a přesto bylo následné usnesení krajského soudu shledáno protiústavním. Odůvodnění tohoto zrušení přitom spočívá výhradně na argumentu hájitelným tvrzením stěžovatele, které zde však Ústavní soud nepatřičně extendoval zcela mimo jeho původní význam.

10. Obávám se proto, že jakkoliv se tento nález na první pohled může jevit jen jako řešení jedné specifické skutkové situace, může být právní názor v něm obsažený odkazován i v jiných případech, neboť má „zobecňující potenciál“. Ústavní soud totiž nepřímo poskytl „návod“ všem, kteří si v budoucnu z různých důvodů rozmyslí svoje dřívější rozhodnutí a budou s poukazem na právní názor Ústavního soudu argumentovat, že toto jejich rozhodnutí bylo učiněno ve stresu anebo nebylo dostatečně promyšlené a povinnost vyvracet tato jejich tvrzení případně na orgány veřejné moci. Bude pak úkolem obecných soudů, aby takto deformované závěry Ústavního soudu uváděly na pravou míru. Je mi však velmi líto, že tento návod Ústavní soud vůbec poskytl.

V Brně dne 9. března 2021

Vojtěch Šimíček